

чинного законодавства. Але це справа не лише сьогоднішнього дня, але і майбутнього.

Величко В.
(Рівне, Україна)

ГЕНЕАЛОГІЯ ДИКТАТУРИ. СПРОБА НАУКОВОГО ПРОГНОЗУ

XX ст., відоме розвитком демократичних традицій на загальносвітовому рівні, тим не менше, стає для історика особливий інтерес у плані дослідження всесвітньоважливих диктатур, які є дітьми цього століття. Це: диктатура пролетаріату, підмінена згодом диктатурою однієї партії і необмеженою владою Й.Сталіна, диктатура Гітлера, Мао Цзе Дуна, Франко, Кастро.

Більшість із них вдало прикривалося видимістю розвитку демократії, науковими тезами про зумовленість історичного розвитку. В своїй цілості, - видимій законслупності і втаємниченій всездозволеності, - більшість диктатур перейняли багато методів з арсеналу східних деспотій. Хоча, безумовно, тут наявні і Давньоримські традиції, і прагнення до абсолютної влади європейських і російських монархів.

Суспільство, яке вибороло свій демократичний шлях розвитку в боротьбі, може занюбігти диктатурі лише в тому випадку, коли йому загрожує небезпека національного масштабу, від економічного краху до зовнішньої військової небезпеки. Ця диктатура тимчасова, і своїм корінням походить із Давньоримської республіканської форми диктатури.

Суспільство, яке тривалий час перебувало під впливом і владою тоталітарної машини диктатури, і почало звільнятися від неї, має небезпеку знову захворіти цією хворобою, оскільки непередбачуваність економічного розвитку так, як це є в Україні, вносить дестабілізуючий фактор у процес будівництва відкритого суспільства. Важливу роль тут відіграє державно-господарський бюрократичний апарат, якому вигідно залишатися при владі, контролюючи всі форми суспільного життя в державі. Незадоволений народ, державний апарат, його верхівка, може підптовхнути, вірніше накинути йому ту чи іншу форму диктатури, видаючи це за благо для всього народу. При цьому, це не буде диктатура за необхідністю Давньоримського республіканського типу, це буде диктатура за необхідністю для державно-бюрократичного апарату, щоб вберегти своє соціальне становище і владу. Проте, це неможливо, коли демократичні суспільні перетворення йдуть у ногу з економічними реформами, за умови виконання яких, колишні можновладці сходять із арени влади під тиском суспільної думки.

Має претензії на життя ще й такий варіант. Державно-бюрократичний апарат не витримує боротьби з масовим рухом народу за політичну, економічну та соціальну справедливість, і щодень деградує в своїй здатності утримувати владу. Народні маси, проте, не в силі протиставити старому апарату якийсь нове державне керівництво, чи нову структуру політичної організації суспільства. Існує потенційна рівновага сил у здатності до державного будівництва і управління. На такому ґрунті є можливість захоплення влади політичними вискокчами, які прикривають свої дії бажанням народу, або, знову ж таки, колишніми замаскованими партійно-державними функціонерами, які під виглядом будівництва нової будуть модифікувати стару політичну систему, протекціонуючи колишнім колегам у здобутті нових посад. У будь-якому випадку буде діяти відкрита, або замаскована диктатура. Характер першої і другої може бути від амбіційної, насильницької, своєкорисливої чи будь-якої завгодно патріотичної до облудної політики обкрадання національних багатств.

Коли ж у результаті боротьби зі старою системою народ у особі політичних партій чи партії зможе запропонувати нову владу в особі уряду національного порятунку, то йому також доведеться застосувати політику диктатури, щоб нормалізувати хід суспільного, економічного життя тощо.

Про життєздатність такого варіанту, коли сучасна державно-політична система сама реформує себе, при цьому втративши основні позиції у суспільстві, годі й вести мову. Може статися лише косметичний ремонт для надання респектабельного вигляду системі.

Корінна зміна колишньої політичної системи, що відбувається в Україні сьогодні, ймовірно, може відбутися внаслідок всеохоплюючого суспільного потрясіння, яке змінить основи цієї системи.

Волошин В.
(Донецьк, Україна)

ЕПОХАЛЬНІ ЗМІНИ У СВІТІ: ПОШУК ОСОБИСТОГО ШЛЯХУ

Світ напочатку 90-х років опинився на порозі епохальних змін всесвітнього масштабу. Вони виявились: у загибелі Східного блоку, розпаді Радянського Союзу, тобто компонентів, які десятиліттями супроводили та впливали на хід історії, у тому числі народів України;

---з'явленні нових держав, їх економічної дезінтеграції і започаткування змін основ політики в галузі виробництва;